

Marcin Dolecki

ORTODONCJA DLA STOMATOLOGÓW OGÓLNYCH

Zgryz a zdrowie ogólne – czyli jak otwierają się oczy dentyście ogólnemu

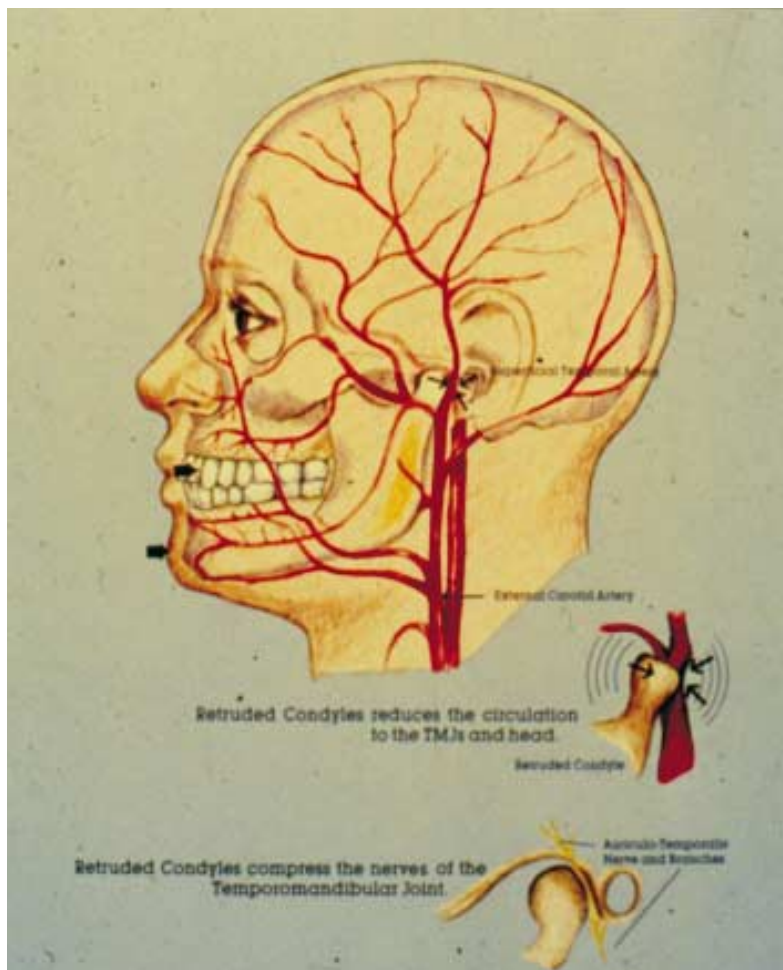
Angielskie przysłowie mówi – jeśli jedynym twoim narzędziem jest młotek, to wszystko czego się tkniesz będzie wyglądało jak gwóźdź. To przysłowie przyszło mi na myśl, gdy uzmysłowiłem sobie jak jeszcze kilka lat temu postrzegałem, diagnozowałem i leczyłem swoich pacjentów kilka lat temu, a jak to robię obecnie. Dla przeciętnego dentystry ogólnego stwierdzenie u pacjenta wady zgryzu nie stanowi żadnego problemu. Na ogół, jeśli pacjent lub jego rodzice wyrażą zainteresowanie wyprostowaniem skrzywionych zębów, dentysta wypisuje skierowanie do ortodonty i uważa sprawę za załatwioną. Tak na ogół odbywa się wizyta i tak sobie ją wyobraża przeciętny Kowalski.

Wyobraźcie sobie zdziwienie pacjentów, gdy nagle dentysta ogólny zaczyna wypytywać pacjenta o bóle głowy, karku, pleców, oczu, uszu, zawroty głowy. Wypytuje go o chrapanie, zgrzytanie zębami. Nie dość tego, dentysta zaczyna obserwować go pod kątem skrzywienia kręgosłupa, bada palpacyjnie mięśnie głowy, szyi i pleców. A zdziwienie pacjenta sięga szczytu, gdy dentysta mówi, że ból głowy, skrzywienie kręgosłupa, problemy z uszami i klikanie żuchwy są z sobą ściśle powiązane.

Przez wiele lat sam postępowalem z pacjentami ortodontycznymi w „typowy sposób” - po pierwsze dlatego, że nie nauczono mnie ortodonty wystarczająco bym był pewny tego, co robię. A wszak według Burlington Growth Study 75% wszystkich dwunastolatków ma jakąś wadę zgryzu! Jest to ilość pacjentów wprost nie do „przerobienia” dla wszystkich specjalistów – ortodontów! A zdrowie naszych pacjentów jest dla nas najważniejszą sprawą...

Gdy zacząłem praktykować ortodontję dzięki Brockowi Rondeau, zacząłem patrzeć na pacjentów o wiele bardziej całościowo. I tu dochodzimy do powodu „po drugie” – po prostu nie wiedziałem jak istotny jest prawidłowy zgryz dla prawidłowego funkcjonowania głowy, a co za tym idzie, dla całego organizmu. Nie zanudzając Czytelnika, chciałbym pokrótce omówić tu najistotniejsze, z punktu widzenia zgryzu, mechanizmy wpływające na funkcjonowanie organizmu. Specjalistów ortodontów przepraszam za oczywistość niektórych opisów.

Zacznijmy od stwierdzenia, że statystycznie (70%) największą grupą zniekształceń zgryzu są zaburzenia klasy II – czyli cofnięta żuchwa, zwężony górny łuk zębowy. Taka wada wiąże się nierozdzielnie ze zwyrodnieniem stawu skroniowo-żuchwowego, w literaturze nazywanego „wielkim oszustem”, a to z powodu markowania całej gamy

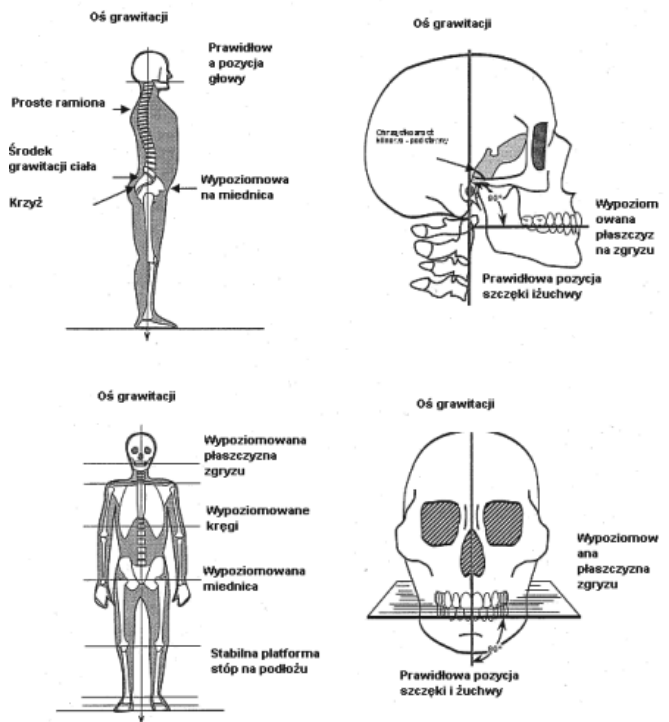
Rycina 1. Ucisk głowy wyrostka kłykciowego żuchwy na tętnicę szyjną zewnętrzną i nerw uszno-skroniowy

schorzeń, takich jak migreny, zawroty głowy, bóle uszu, oczu, karku i pleców. Cofnięta żuchwa oznacza cofniętą do tyłu i ku górze głowę wyrostka kłykciowego żuchwy. Głowa kłykcia uciska przechodzącą obok tętnicę szyjną zewnętrzną i nerw uszno-skroniowy (Ryc.1). Ściśnięte mięśnie żwacze i skrzydłowe prowokują do zgrzytania (jest to zapobieganie skurczowi tonicznemu), a także powstają w nich punkty spustowe, które podrażnione powodują powstanie bólów w różnorodnych rejonach głowy i

szy. Czy zdarzyło Ci się Czytelniku leczyć kanałowo całe kwadranty kanałowo bez wyraźnej przyczyny – bo bolały? I co najgorsze, bóle po leczeniu nie przechodziły? To są właśnie najczęściej efekty podrażnień punktów spustowych, których lokalizację pozwolę sobie przedstawić w jednym z następnych artykułów opisującym przyczyny i sposoby leczenia większości bólów głowy.

Zwężony górny łuk zębowy oznacza podniesienie sklepienia podniebienia co utrudnia oddychanie przez nos, ponieważ powoduje to zmniejszenie pojemności jamy nosa. Bardzo często powodem wad zgryzu jest przerost migdałków – środkowego i lub/i podniebiennych. Przerost środkowego migdałka blokuje nosogardziel i prowokuje do oddychania przez usta. A w ustach mamy dwa mięśniowe aparaty ortodontyczne, które gdy są w równowadze, korzystnie wpływają na kształt łuków zębowych i całej jamy ustnej. Język, który 2000 razy na dobę przy przelatykaniu rozpycha się rozszerzając górny łuk zębowy jest jednym z nich. Mięśnie żwacze i skrzydłowe, które przy nieprawidłowym oddychaniu przez usta zwężają ten sam łuk. Żuchwa, chcąc nie chcąc, by „dopasować się” do wąskiego łuku zębowego, musi się cofnąć, co powoduje nie tylko zaburzenia ze strony SSŻ i ściśniętych mięśni, ale również ze strony reszty ciała. Zaczniemy jednak od sytuacji fizjologicznej.

W zdrowym ciele płaszczyna zgryzu powinna znajdować się pod właściwymi kątami do osi grawitacji i być równoległa do pozostałych części ciała

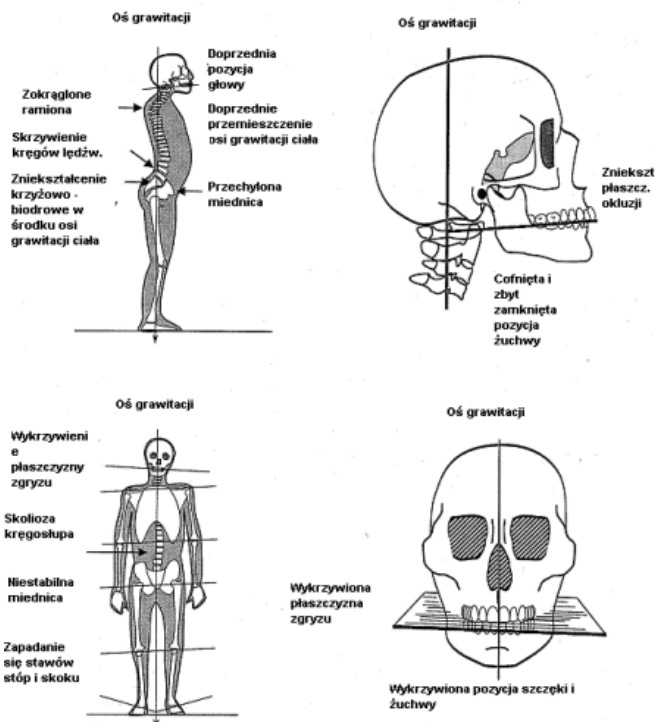

Ryc. 2 Zdrowe ciało pozostaje w równowadze

Przypatrzmy się najpierw ilustracjom na rycinie 2. W sytuacji idealnej żuchwa jest prawidłowo wysunięta do przodu i do dołu, nadzgryz wynosi 1-2mm., płaszczyna zgryzu jest prostopadła do osi grawitacji, a język ma wystarczająco dużo miejsca dla siebie w jamie ustnej i nie zakłóca drożności dróg oddechowych. Płaszczyzna zgryzu jest równoległa do linii oczu (odzwierciedlającej środkową część czaszki) i linii uszu (odzwierciedlającej podstawę czaszki i SSŻ), a także do podłoża, co umożliwi pełną harmonię kostno – mięśniową z pozostałymi elementami ciała, reprezentowanymi przez pas barkowy (linia ramię pokazuje położenie korpusu, a linia bioder – położenie miednicy). Kolana i stopy są ustawione prawidłowo i w konsekwencji, całe ciało funkcjonuje mechanicznie prawidłowo.

Przypatrzmy się teraz najbardziej typowej wadzie zgryzu – klasie II (70% przypadków wad zgryzu). Żuchwa jest cofnięta do góry i do tyłu. Poza typowymi zaburzeniami ze strony SSŻ – bólami głowy, oczu, uszu, zawrotami głowy – mamy zwykle do czynienia z sytuacją następującą: zwężony górny łuk zębowy, cofnięta żuchwa, a więc nie ma miejsca na język, który wraz z żuchwą cofa się do gardła. Blokuje w ten sposób drożność dróg oddechowych i zmusza pacjenta do pochylecia głowy do przodu w celu ponownego ich udrożnienia. Stałe pochylecie głowy powoduje stałe napięcie mięśni podpotylicznego, tylnego karku, trapezowego, co powoduje ich przemęczenie i w konsekwencji powstanie punktów spustowych, a także

Kiedy struktury kostne nie są równoległe, lub nie znajdują się pod odpowiednim kątem do osi grawitacji, ciało staje się chore.

Ryc. 3 Wada zgryzu powoduje wielopłaszczyznowa deformację ciała

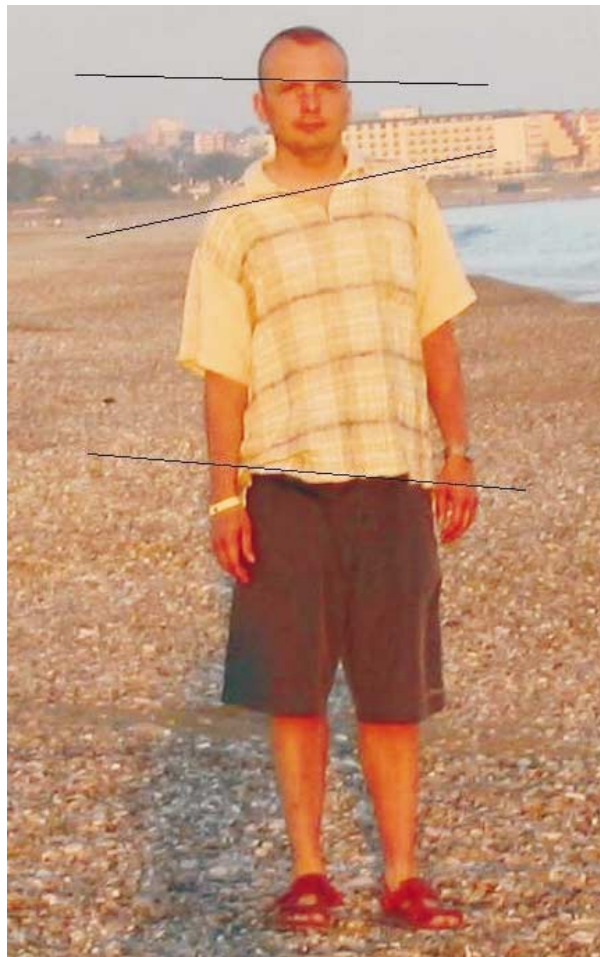
skrzywienie odcinka szyjno-piersiowego kręgosłupa. Przesunięcie głowy do przodu spowoduje automatyczne przesunięcie ramion do tyłu i wykręcenie miednicy (czyli zespołu stawów krzyżowo-biodrowych) do przodu, w próbie pozostania w jednej linii z głową. Takie naprzemienne przemieszczenie poszczególnych elementów ciała zwane jest w chirodoncji sprzężeniem gładkim. Nachylenie płaszczyzny zgryzu, a wraz z nią proprioceptorów odpowiadających za orientację ciała w przestrzeni spowoduje przechylenie głowy tak, by płaszczyzna zgryzu pozostawała podczas połykania śliny (2000 razy na dobę) równoległe do podłoża. Mechanizm sprzężenia gładkiego zadziała tu podobnie – „wysoka” głowa – „niskie” ramię – „wysokie” biodro. Radzę zaobserwować to na moim własnym przykładzie – ryciny 3 i 4.

Tak w wielkim skrócie wygląda mechanizm zstępujących zniekształceń postawy. Istnieje jeszcze mechanizm wstępujący – idący od kości stępu w górę, ale my zajmujemy się tu zgryzem.

Mamy więc do czynienia ze skrzywieniem kręgosłupa. A przecież włókna autonomicznego układu nerwowego wychodzą właśnie pomiędzy kręgów – permanentnie uciskane nie mogą prawidłowo

Ryc. 4 Autor w swobodnej pozie. Proszę zauważyć naprzemienne przechylenie płaszczyzn.

Ryc. 5 Oto przyczyna wady postawy – nachylona płaszczyzna zgryzu.

złożonym elementem, lecz nierozdzielalną częścią organizmu, a każde podejmowane leczenie stomatologiczne, ma konsekwencje dla całego ciała. Zainteresowanym obiecuję rozwijanie tematu w następnych artykułach.

Źródła:

1. R. Walker; Chirodontics, part I , course manual, Body Logic, Sydney 2001
2. B. Rondeau; Ortodoncja dla stomatologów ogólnych, Sesja III; Uno-dental; Łódź, 2000.

Kursy Marcina Doleckiego

- 4 października – Gorzów Wielkopolski
- 11 października - Kraków
- 25 października - Białystok
- 8 listopada - Łódź
- 22 listopada - Katowice
- 29 listopada - Lublin

Informacje:

UNO-DENTAL
ul. Piotrkowska 72 pok. 340
90-102 Łódź
tel.: 0-42 630 10 21
faks: 0-42 630 11 21

e-mail: unodental@unodental.pl
http://www.unodental.pl

funkcjonować, a co za tym idzie nie mogą prawidłowo funkcjonować nasze organy wewnętrzne, a więc – nasze ciało. Dochodzi do prób kompensacji mięśniowej, nerwowej, hormonalnej, co w konsekwencji prowadzi do przewlekłego braku równowagi fizjologicznej organizmu. Dlatego też w triadzie zdrowia chirodoncji (zdrowie biomechaniczne, zdrowie biochemiczne, zdrowie elektromagnetyczne), naczelną rolę zajmuje zdrowie biomechaniczne.

Trudno w tak krótkim artykule opisać w szczególności podstawowe mechanizmy destrukcyjne związane z nieprawidłowym zgryzem. Celem tego artykułu było raczej zainteresowanie Czytelników – dentyстів ogólnych – ortodoncją i chirodoncją i zachęcenie ich do szerszego spojrzenia na naszych pacjentów. Wszak układ stomatognatyczny nie jest odi-